

Oleg CASIADI,

doctor în filosofie, conferențiar universitar,

Șef al Catedrei științe socio-umane a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ROLUL ONG-URILOR ȘI MASS-MEDIEI ÎN PREVENIREA ȘI COMBATerea TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Analiza continuă demonstrează că traficul de persoane este un fenomen în care grupările criminale își perfecționează permanent modus operandi drept răspuns la eforturile antitrafic. Astăzi, elementele tradiționale suferă mari schimbări, înregistrându-se tendințe noi atât privind categoriile de persoane vulnerabile, cât și scopurile de exploatare, modalitățile de manipulare și control¹. Pentru a putea face față noilor provocări se impune intensificarea colaborării internaționale, sincronizarea acțiunilor și intervențiilor, armonizarea metodelor de abordare a cazurilor de trafic etc.

Din păcate, la ora actuală, atât comunitatea internațională, cât și populația Republicii Moldova nu pot miza doar pe forța legii și a organelor de drept în soluționarea problemei în cauză.

Pentru a stopa traficul de ființe umane este necesară implicarea societății civile prin intermediul organizațiilor neguvernamentale.

Reușita procesului de prevenire și combatere a traficului de ființe umane depinde de elaborarea și implementarea strategiilor de activitate a ONG-urilor. Unele dintre ele ar putea fi²:

- contribuirea la perfecționarea legislației naționale, și anume: elaborarea și adoptarea Legii cu privire la traficul de ființe umane, precum și traficare a mai multor documente internaționale referitoare la drepturile omului;
- monitorizarea îndeplinirii legislației în vigoare;
- efectuarea cercetărilor (statistice, sociologice, juridice etc.);
- informarea populației, în special a tinerilor;
- consolidarea ONG-urilor în numele prevenirii traficului de ființe umane și protecției drepturilor omului etc.

Activitatea ONG - urilor, atât la nivel național, cât și la nivel internațional preia anumite forme și activități necesare prevenirii traficului de ființe umane, printre acestea am putea menționa³:

Activități instructiv - educaționale

¹ *Problema traficului de persoane*, www.cathaesisline.ro/fundatia-catharsis/files/TRAFICUL 2009

² Organizația de Femei din Moldova „Inițiativa Civică”, *Traficul de femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2007. p.7-8.

³ Irina Martîniuc, „Rolul ONG în prevenirea traficului de femei în Republica Moldova”, în *Traficul de femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2001. p.10.

- seminare;
- traininguri;
- mese rotunde;
- conferințe naționale/ internaționale etc.

Activități practice

- recalificarea și perfecționarea profesională a femeilor;
- crearea centrelor de reabilitare;
- crearea rețelei telefoanelor fierbinți etc.
- recalificarea și perfecționarea profesională a femeilor;
- crearea centrelor de reabilitare;
- crearea rețelei telefoanelor fierbinți etc.

Organizațiile nonprofit cu caracter internațional și național, în scopul prevenirii traficului cu ființe umane, pun accent pe informarea populației, stabilirea unui dialog constructiv între ONG-uri și organe de stat, precum și punerea la curent și influențarea mass-media asupra traficului de persoane etc.⁴.

Pe parcursul anilor, se evidențiază tot mai mult colaborarea ONG-urilor cu mass-media. Această colaborare trebuie să contribuie la conștientizarea atât a ziariștilor, cât și a opiniei publice în domeniul de referință. ONG-urile pot fi inițiatore a mai multor acțiuni, cum ar fi⁵:

- difuzarea informațiilor necesare;
- lansarea campaniilor de presă pentru excluderea materialelor pornografice;
- realizarea emisiunilor tv și radio despre traficul de ființe umane;
- crearea unui sistem interactiv etc.

ONG-urile trebuie să organizeze o campanie publică pentru respectarea modificării în Legea cu privire la presa care le interzice publicarea informațiilor despre oferirea serviciilor intime.

În această ordine de idei, în Republica Moldova se ocupă de realizarea acțiunilor propuse mai sus Centrul Internațional pentru protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Stradă”, care are ca scop informarea populației despre existența fenomenului dat și combaterea acestuia.

Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeilor „La Stradă” a fost fondat în februarie 2001, propunându-și drept scop promovarea și protecția drepturilor civile, economice, sociale, culturale și libertății femeii, promovarea principiului de egalitate a șanselor pentru femei și bărbați întru consolidarea valorilor și statutului femeii, sprijinul în toate mediile profesionale, sociale și familiale al acțiunilor ce țin de studierea și acordarea legislației Republicii Moldova cu principiile ce protejează drepturile femeii, precum și aplicarea de facto a lor⁶.

De asemenea, de menționat este și activitatea Asociației Femeilor de Carieră Juridică, asociație care a implementat, în ultimul timp, proiectul centrul pentru prevenirea traficului de femei. Acest proiect și-a propus realizarea următoarelor obiective⁷:

⁴ Irina Martiniuc, „Rolul ONG în prevenirea traficului de femei în Republica Moldova” în *Traficul de femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2001. p. 8.

⁵ *Ibidem*, p. 10.

⁶ <http://www.lastrada.md/aboutus>

⁷ Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, Raport de activitate (iunie 2006 – decembrie 2008), Chișinău, 2008, p. 4.

- acordarea de consultații juridice gratuite;
- facilitarea anchetelor și supravegherii polițienești a instituțiilor în care victimele sunt exploatate și prevederea închiderii acestora, dacă este necesar;
- campanii mass-media, elaborarea materialelor în domeniu, promovarea conferințelor de presă, meselor rotunde, seminare;
- facilitarea accesului la justiție al victimelor traficului, inclusiv al victimelor mibore etc.

De menționat și activitatea Organizației de Femei „Inițiativa civică” care a fost primul proiect consacrat problemei traficului de ființe umane, fondat în luna mai 1999. Desfășurarea programului a constatat lipsa de informații referitoare la fenomenul traficului dat în rândurile tineretului, pregătirea insuficientă a pedagogilor și părinților pentru activități de prevenire a fenomenului, necesitatea de a efectua un schimb de experiență și informații cu cea a organelor nonguvernamentale din alte țări.

Organizația de Femei „Inițiativa civică” și-a propus următoarele obiective:

- punerea la curent și informarea asupra traficului de femei prin intermediul mass-media;
- informarea populației și anume a fetelor tinere asupra problemei traficului de femei;
- stabilirea unui dialog constructiv între organele non-guvernamentale și organele de stat;
- protecția drepturilor femeilor.

De-a lungul activității acestor trei structuri neguvernamentale a fost observată o strânsă colaborare, care a făcut posibilă elucidarea noilor aspecte ale fenomenului. De asemenea, acestea au participat la conferințe naționale și internaționale ce vizează problema pusă în discuție, precum au și fost inițiatorii unor conferințe, mese rotunde etc.

Prevenirea traficului de ființe umane poate fi asigurată doar în cazul în care în acest proces se va încadra întreaga societate, când fiecare cetățean va conștientiza faptul că traficul de persoane reprezintă un obstacol în calea creării atât în Republica Moldova, cât și în comunitatea internațională a unei societăți democratice și nonviolente.

Se afirmă de comun acord că trăim într-o societate a informației. O societate care pune accent pe servicii, iar informația de orice tip reprezintă cheia bunăstării și puterii⁸. Societățile moderne depind tot mai mult de sistemele de comunicare complexe, care se găsesc în centrul intereselor colosale și care joacă un rol important în viața politică, socială și economică.

Rolul pe care îl pot juca mass-media în lupta contra comunității, în general, și în lupta contra criminalității organizate, în particular, reprezintă un aspect important al problemei. Importanța mass-mediei în combaterea criminalității organizate, inclusiv a traficului de ființe umane a fost pe larg studiată și poate fi rezumată la trei modele teoretice de baza⁹:

⁸ *Les médias comme instrument de lutte contre la criminalité organisée*, www.ec.europa.eu/anti_fraud/olafoafcn/laudati_fr.2010

⁹ *Les médias comme instrument de lutte contre la criminalité organisée*, www.ec.europa.eu/anti_fraud/olafoafcn/laudati_fr.2010

– primul model vizează teoria cunoașterii sociale a lui Albert Bandura, potrivit căreia indivizii iau cunoștință datorită anumitor modele furnizate de mass-media, de tipurile de comportament care urmează a fi recompensate;

– al doilea model este reprezentat de teoria efectelor de activare a lui Berkowitz, potrivit căreia persoanele luând cunoștință de activitățile criminale, activează anumite rațiuni și aprecieri asemănătoare care au predispoziție spre utilizarea violenței în situațiile interpersonale;

– al treilea model este reprezentat de teoria scenariului lui Huesman, potrivit căreia comportamentul social este influențat de scenarii care indică cum urmează să se comporte individual în diferite situații în urma modelelor furnizate de mass-media.

În acest sens, este sigur că mass-media joacă un rol determinant în prevenirea și combaterea criminalității organizate internaționale, în general, și a traficului de ființe umane, în particular.

Eforturile mass-mediei de a atrage atenția statelor și instituțiilor responsabile în prevenirea și combaterea traficului de persoane au fost susținute masiv de comunitatea internațională, de activitatea antitrafic a numeroaselor reprezentanțe internaționale în Republica Moldova și în întreaga lume, precum: Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Organizația pentru Cooperare și Securitate în Europa (OSCE), Guvernele SUA, al Olandei, Elveției, Norvegiei, Suediei, Uniunea Europeană ș.a.¹⁰.

În această ordine de idei, putem face referire la unele activități ale agențiilor de presă, televiziunii, radioului, presei scrise și campaniilor informaționale din Republica Moldova, întrucât aceasta reprezintă una din principalele țări de origine a victimelor traficate.

Agentele de presă. Atât OIM, cât și alte ONG-uri locale care au implementat proiecte de prevenire a traficului de ființe umane au reușit să construiască și să mențină relații de presă colaborarea cu o serie de agenții de presă din republică: BASSA-press, Moldpress, Infotag, DECA-press, Reporter.md. Ultima, aliatul cel mai fidel al combaterii traficului, emite lunar în medie câte 5 știri despre traficul cu ființe umane în Moldova¹¹. Datorită faptului că trei pătrimi din materialele despre Moldova apărute în presa străină sunt despre victimele traficului de femei („Cel mai important stat de origine a traficului de femei”, „Centrul traficului de femei în Europa” ș.a.), unele dintre ele au fost preluate de DECA-press de pe site-urile marilor publicații occidentale.

Televiziunea. În baza sondajelor OIM, s-a constatat faptul că televiziunea este cea mai populară sursă de informare din Moldova. Conform respectivului sondaj, s-a arătat că sporturile OIM cu caracter social cu sloganul „Tu nu ești marfă!” Au fost plasate la ORT și Moldova 1 (de menționat că conducerea de atunci a canalelor a reacționat cu revoltă propunerea de plasare gratuită a sporturilor, ceea ce a dus la negocierea unor reduceri)¹².

¹⁰ Doru Ciocanu, „Traficul de ființe umane reflectat în presa din Moldova”, în *Ghidul jurnaliștilor care scriu despre traficul de ființe umane*, Centrul Internațional de Jurnalism, p. 4.

¹¹ *Ibidem*, p. 7.

¹² *Ibidem*, p. 7.

De asemenea, la Televiziunea Națională au fost realizate câteva emisiuni despre traficul de femei. Emisiunea „Bună seara”, una dintre cele mai populare în raitingul Televiziunii Naționale, a realizat o emisiune despre fenomenul traficului, găzduind un psiholog implicat în reabilitarea și reintegrarea socială a victimelor traficului. Două emisiuni ale altui program popular destinat mai mult femeilor, „Femeia între alb și negru”, au apărut cu asistență informațională a OIM.

Cum însă conceptul emisiunilor în cauză nu a permis abordarea frecventă a subiectului privind traficul, IOM a început realizarea unui nou concept de program televizat. Acest program a fost denumit „Contra-TRAFIC”, scenariul fiecărei ediții de 15 minute a fost coordonat cu OIM, astfel cele 12 ediții ale programului au prezentat 55 de subiecte televizate care includeau interviuri, reportaje, schițe, comentarii, reviste ale presei etc., care au atacat tema din toate perspectivele posibile.

Un rol deosebit a fost acordat antrenării sectorului neguvernamental în prevenirea traficului, reîntoarcerea victimelor, reabilitarea și reintegrarea lor în societate. A fost reflectat raportul ONG-urilor locale și al celor internaționale. Contribuția experților internaționali a fost prinsă și ea în obiectiv¹³. În condițiile unui buget auster și în posibilitatea de a studia problema în țările de tranzit și de destinație a victimelor, echipa a relatat despre felul în care combat fenomenul asemenea țări ca Franța, Cehia, Bulgaria, Ucraina, România, Macedonia.

În acest sens, putem vorbi despre o adevărată importanță a televiziunii în combaterea traficului de ființe umane.

Radioul. Colaborarea organizațiilor care au desfășurat campanii informaționale antitrafic cu posturile de radio a început cu realizarea unor secvențe în cadrul emisiunilor „Primatul Legii” (Radio Moldova), „Femei și destine” (Radio Moldova), „Eva” pe postul Europa Libera – Moldova¹⁴.

Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, precum și OIM au lărgit reflectarea temei traficului de ființe umane prin intermediul radioului. Au fost lansate mai multe programe antitrafic:

- o emisiune la Radio Antena, cu titlul sugestiv „Tu nu ești marfă!”;
- o rubrică permanentă „Trafic STOP” în cadrul unuia dintre cele mai populare programe destinate tineretului Radio Moldova;
- emisiunea „Femei și destine” și o rubrică specială din cadrul „Primatul Legii” au căpătat statut permanent.

Presa scrisă. O serie de articole de proporții despre traficul de ființe umane au fost publicate în presa din Moldova. Fluxul de materiale apărute în perioada 2001-2009 a trezit parcă interesul societății pentru acest fenomen dacă nu nou în general, atunci nou pentru majoritatea populației din Moldova¹⁵.

Numeroasele articole pe tema traficului de ființe umane au constituit produsul original al redacțiilor, ziarelor și posturilor de radio moldovenești (mai puțin TV), altele au fost preluate de pe internet. În acest sens, revista „Săptămâna” deține o întâietate absolută, numărul materialelor despre trafic (adesea pe pagini întregi) ridicându-se la câteva zeci.

¹³ Doru Ciocanu, „Traficul de ființe umane reflectat în presa din Moldova”, în Ghidul jurnaliștilor care scriu despre traficul de ființe umane, Centrul Internațional de Jurnalism, p. 9.

¹⁴ *Ibidem*, p. 9.

¹⁵ *Ibidem*, p. 16.

Destul de activ a fost și este ziarul „Komsomol'skaia Pravda”, a cărui redactor s-a arătat interesat de tema în cauză și uneori cu ajutorul OIM, alteori cu ajutorul Direcției de Combatere a traficului ilicit de ființe umane a Ministerului de Interne, dar mai ales cu forțe proprii, a publicat o serie de articole, care ca gen și mod de investigație se apropie de ancheta reportericească.

În treceri în revistă a presei și portalurilor din străinătate pe subiecte de trafic de ființe umane și migrațiune ilegală a fost publicat și difuzat în mass-media națională – în principal prin intermediul Agenției de știri DECA-press în revista „Săptămâna”, ziarele „Novoe vremea”, „Flux”, „Dialog”, „Timpul” – un număr impresionant de buletine editate de tot felul de organizații locale și internaționale, iar pe site-urile www.pressbox.md, www.yam.ro au fost plasate peste 200 de informații, articole analitice, comentarii, interviuri. Printre cele mai influente publicații, site-uri și agenții de presă monitorizate s-au numărat „Le Monde”, „The Washington Post”, „The Independent”, „The Scotsman”, „The Jerusalem Post”, „La Republica”, „The Shanghai Post”, Associated Press, France Press, Reuters, BBC, Euronews¹⁶. Mai mult decât atât, pe site-tul www.iatp.md a fost deschisă rubrica „Moldova în viziunea presei străine”, care a găzduit fidel toate materialele menționate.

În acest context, atât informațiile despre ce presupune traficul de ființe umane, cât și informațiile despre activitățile organelor de urmărire penală și ale altor autorități responsabile de prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pot avea o funcție esențială¹⁷. Astfel, rolul determinant al mass-mediei în lupta împotriva criminalității organizate poate și trebuie să fie furnizarea de informații cetățenilor asupra comportamentelor sociale alarmante și care oferă totuși criminalității organizate posibilitatea unui mare bussiness.

În final, putem conchide că în această situație un rol important în combaterea traficului îl au ONG-urile, care prin colaborări cu diferite structuri naționale și internaționale și-au propus drept scop să prevină extinderea acestui fenomen social. ONG-urile pot veni cu activități susținute în cel puțin două segmente privind traficul: prevenirea acestui fenomen prin desfășurarea campaniilor de informare a potențialelor victime ale traficului și reabilitarea persoanelor repatriate. De asemenea, colaborarea strânsă dintre organizațiile neguvernamentale și mass-media reprezintă un alt instrument în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane la fel de eficient. Astfel, putem vorbi despre un aport considerabil al ONG-urilor naționale și internaționale, precum și mass-mediei la prevenirea și combaterea macabrului fenomen.

¹⁶ *Ibidem*, p. 17-18.

¹⁷ *Les médias comme instrument de lutte contre la criminalité organisée*, www.ec.europa.eu/anti_fraud/olafoafcn/laudati_fr.2009